હિંદી શિક્ષાવલી ભાગ બીજાના

ગુજરાતી શબ્દાર્થ.

કર્તા

એમ. એમ. અધ્યારૂ.

હીંદી ટીચર.

હાઈસ્કુલ. પાટણ.

પ્રસિદ્ધ કર્તા

ડાહ્યાલાલ ચંદુલાલની કું.

બુકસેલર્સ પાટણ.

શ્રી સત્ય પ્રકાશ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, ખાડીઆ— અમદાવાદમાં

ડાહ્યાભાઈ શંકરભાઈ ગાંધીએ છાપી.

આવૃત્તિ ૧ લી : સને. ૧૯૧૬ , પ્રત ૧૦૦૦

કીંમત ૧॥ આનો

हिन्दी शिक्षावली भाग २ का
गुजराती शब्दार्थ.

પાઠ. ૧

ठशालाकी परिपाटी=નિશાળના નિયમો

ते हुये=જતાં જતાં

ाहमें=રસ્તામાં

किसीसे=કોઇની સાથે

लड़ाई झगड़ा=ટંટો ફિસાદ

न किया करो=કરતા નહિ

आपसकी=અંદર અંદરની, માંહો માંહેની

बड़े आदरसे=ઘણા માનથી

प्रणाम करो=પગે લાગો

जगह=જગ્યા ઠેકાણું

पढ़ने लिखनेमें=ભણવા ગણવામાં

लग जाओ=મંડી પડો

विरुद्ध=ઉલટું

औरोंका=બીજાઓનો

अकारथ=નકામો

सहजमें=સહેલાઇથી

जी लगाकर=મન દઇને

खेलकूदमें=રમવા કૂદવામાં

न गँवाओ=ખોતા નહિ

मेल रक्खो=સંપ રાખો

समय पड़े=વખત આવે

कहींसे=કોઇ ઠેકાણેથી

साथियों=ભાઇબંધો

बर्ताव=વર્તણુક

बढ़ती है=વધે છે

छुट्टी पाओ=રજા મળે

देर करना=વખત લગાડવો

आज्ञा=હુકમ

પાઠ. ૨

क्या दशाथी=કેવી હાલત હતી
उठने बैठनेकी=ઉઠવા બેસવાનું
सामर्थ्य=બળ, શક્તિ
भले बुरेकी=ખરા ખોટાની
पहचान=ઓળખાણ
पालापोसा=પાલણ પોપણ કર્યું
सहे=વેઠયાં, ખમ્યાં
तुम्हें=તમને
नहोने दिया=થવા દીધું નહિ
नौ=નવ
पैदा हुयं=જનમ્યા
दुध पिलाया=ધવડાવ્યો
पहरों=પહોરના પહોર સુધી
लेटाया=સુવાડયો
झूलेमें=પારણામાં
झुलाया=હિંચોળ્યો
थपक थपक कर=થાપડી થાપડીને
सुलाया=સુવાડયો
गँवाया=ખોયું, ગુમાવ્યું
सारे दिन=આખો દહાડો
पसीना बहाया=પરસેવો ઉતાર્યો, ખુબ મહેનત કરી
चार पैसे=થોડા ઘણા પૈસા
खिलाया=ખવડાવ્યું
पहिनाया=પહેરાવ્યું
सयाने=સમજણા
तुमपर निछावर कर दिया=તમારી ખાતર ખરચી દીધું
जितनी प्रीति=જેટલું હેત
पालनेमें=પાળવામાં
कितने कष्ट=કેટલાં દુખ
उठाये है=વેઠયાં છે
बुढापेमें=ઘડપણમાં
जन्म भरकी=આખી જીંદગીની
सेवा=ચાકરી
वैसाही=તેજ પ્રમાણે
बडाई करेंगे=વખાણ કરશે

कहलाओगे=કહેવાશે

પાઠ. ૩

कड़ी बात=કઠણુ વચન

पालतु=પાળવા લાયક

चौ पाये=ચાર પગ વાળા પ્રાણી, પશુ

गौ माता=ગાય માતા

सिरंपर=ટોચપર, છેડે

मोटे=જાડા

खुर=ખરીઓ

बीचसे=વચમાંથી

चिरे रहते है=ચીરેલાં હોય છે

सफेद=ધોળી

चितकबरी=કાબર ચીતરી

श्यामा=કાળી ગાય

भूसा=છોડાં, પરાળ

बढानेके लिये=વધારવાને

खली=ખોળ

चुनी चोकर=કોરમુ

चबाकर=ચાવીને

निगल जाते हैं=ગળી જાય છે

उगल कर=પાછો મોમાં લાવીને

जूगाली करना=વાગોળવું

पागुर करना=વાગોળવું

बीमार=માંદી

रोगियों=માંદા માણસો

हांसी हिसार=પરગણું છે

कोसी=ગામ છે

उसके बच्चोंके सहारे=તેનાં વાછરડાની મદદથી

बैलों=બળદો

सिरावन=સમાર

मँडाइ होती है=પગર ફેરવવામાં આવે છે

सिंचाई=પાણી પાવું

धन्यवाद देना=ઉપકાર માનવો

हमोंदिया=અમને આપ્યું

अमुल्य=કિંમત ન થઇ શકે તેવું

પાઠ. ૪

क्रोध=ગુસ્સો

ठिकाने नहीं रहती=કાબુમાં રહેતી નથી

बिना सोचे समझे=સમજ્યા કર્યા વિના

कर डालता है=કરી નાંખે છે

पछताना=પસ્તાવું

आँधी=વટોળીઓ

जडसे=મુળથી

भूडोल=ધરતી કંપ

अंधा धुंध=તોફાન, ધાંધલ

चारों ओर=ચારે બાજુએ

रोको=અટકાવો

टाल दो=પડતી મુકો

टल जाओ=ખસી જાઓ

हठसे=જકથી

नहिं मानेगा=માનશે નહિ

और बात=બીજી વાત

जिससे=જેથી

शांत हो जाय=નરમ પડે

हाथ चलाना=મારવું

उलट कर=સામી

लिपट पडा=વળગી પડયો

भलमंसी=ભલમન સાઇ

धूलमें मिलगई=નાશ પામી

પાઠ. ૫

अच्छा लडका=સારો છોકરો

बुड्ढा=ડોસો

बैसाखी=લાકડી

गौरू=ઢોર ગાયો

टूट गई=ભાગી ગઇ

थका=થાકેલો

सो गया=સુઇ રહ્યો

छींटा=ઝાપટું

कुरता=પહેરણ

बना रहा है=બનાવી રહ્યો છે

हमें क्यों ओढा दिया=અમને કેમ ઓરાઢ્યુ

पानी बरसने लगा था=વરસાદ આવવા માંડયો હતો

जाग पडते=જાગી ઉઠતા

तुम्हारे बराबर=તમારા જેવડો

दीन दूखिया=ગરીબ દુખી

हम अपनेको धन्य समझेंगे=અમે અમારૂ ધન્ય ભાગ્ય સમજીશું

लिपट गया=વળગી પડયો

मैही=હું જ

सपुती=લાયકી, સુપાત્રતા

फूला न समाया=હરખનો પાર રહ્યો નહિ

जिया=જીવ્યો

बडाई करता=વખાણ કરતો

પાઠ. ૬

बहिन=બેન

दर्पन=ચાટલુ

बच्चे=છોકરાં

सुंदर=રૂપાળો

वैसा न था=તેવુ ન હતું

संयोगसे=અચાનક, દેવયોગે,

मुँह=મ્હોઢું

लग गई=માઠું લાગ્યું

अम्मा=મા

भैया=ભાઇ

गलेसे लगाया=કોટે બઝાડી

बुरी चाल=ખરાબ વર્તણુંક

बट्टा=લાંછન

बुराई=ખોડ, ખામી

अच्छे गुण=સારા ગુણ

પાઠ. ૭

पुर्णमासी=પુનમ
घटता जाता है=ઘટતો જાય છે
अमावस=અમાવાસ્યા
निगाह=નજર, દૃષ્ટિ
बढने लगता है=વધવા માંડે છે
इस भाँति=આવી રીતે
नया=નવો
हर=દરેક
जोति=પ્રકાશ
आडमें=ઓઠામાં
बीचमें=વચમાં
ओर=તરફ
घूम आता है=ફરી વળે છે
पचास गुनी=પચાસ ગણી
धब्बे=ડાધા

પાઠ. ૮

बीमार=માંદો
चतुराई=હોશીઆરી
उठ आई=સુજી ગઇ, દુખવા આવી
दर्दसे न खूली=દુખથી ઉઘડી નહિ
उत्तर दिया=જવાબ આપ્યો
टपकाई जाती है=નાંખવામાં આવે છે
वहीं=તેજ
डालकर=નાંખીને
गुण=ફાયદો
लिटा दिया=સુવાડી દીધો
महावत=માવત, હાથીનો રખવાળ
न सहसका=ખમી શક્યો નહિ
चिंघाडने लगा=ચીસો પાડવા માંડયો
आपसे आप=પોતાની મેળે
झुकाकर=નમાવીને

लपेट लिया=વાળી દીધી

साँसरोकली=શ્વાસ રોકી રાખ્યો.

जैसे=જે પ્રમાણે

सहनेके लिये=ખમવાને માટે

सँभाले=સાવધ થાય

हिलाई=હલાવી

પાઠ ૯

मानों=જાણે

खरहा=સસલું

कछुआ=કાચબો

ढुंढना=ખોળવું, શોધવું

ठट्ठा मारकर हसा=ખડખડ હસ્યુ

रेंगना=પેટે ચાલવુ

अंगुल=આંગળી

लपकता हूं=કૂદકા મારૂં છું

साथ=સોબત

आगे=આગળ

दाँव बदके=શરત મારીને

दौडठहरी=દોડવાનું નક્કી થયું

छलांगो=કૂદકા

सोचा=વિચાર્યું

साँझ=સંધ્યાકાળ

कठिन=મુશ્કેલ

झपकी=ઝોકું, ઉંઘ

गहरी नींद=ભર ઉંઘમાં

सो रहा=સુઇ ગયો

घसिटता=ઘસડાતો

चुपकेसे=છાનોમાનો

चल दिया=જતો રહ્યો

जगा=જાગ્યો

आही रहेगा=આવી પહોંચશે

ठिकाने पर=મુકામ પર

लजाया=શરમાયો

निष्फल=નકામો

પાઠ. ૧૦

अनबन=અણબનાવ
बहु तेरा चाहा=ઘણુંએ ધાર્યું
बदलालें=સાટું વાળે
बुद्धिमानी=હોશીઆરી
हाथ न आये=કાબુમાં ન આવ્યા
पकडवा मँगाया=પકડાવીમંગાવ્યો
समझ=અક્કલ
अनुसार=માફક
प्रश्नों=સવાલો
लाल पीली आंखे कर=ગુસ્સો ચઢાવીને
बुराइयाँ=ભુડાઇ, ખરાબ કામ
पलटा=બદલો
दंड दूं=શિક્ષા કરૂં
नर्मीसे=નમ્રતાથી
हुजुर=હજુર
ब्याह=લગ્ન
कन्यादान=કન્યાનું દાન
निर्वाह=ગુજરાન
क्या डर है=શી બીક છે
सवाई=સવાયો
रक्खा=પાડયું

પાઠ. ૧૧

चौपाल=ચોક
हाराथका=કંટાળેલાં અને થાકેલો
भूखा प्यासा=ભૂખ્યો તરસ્યો
उधर=ત્યાં
आ निकला=આવી ચઢયો
दम=શ્વાસ, જીવ
सहारा=ટેકો
झिडक कर=ધમકાવીને
आपेसे बाहर हो गये=મિજાજ ખસી ગયો
हड्डी पसली=હાડકાં પાસળાં
अपनासा मुँह लेकर=વીલે મોઢે
झोपडी=ઝુંપડી

टिका लिया=રોકી રાખ્યો, આશ્રય આપ્યો.

बीत गईथी=વીતી ગઇ હતી.

पयाल=પરાળ

बिछाकर=પાથરીને

कम्मल=કામળો

दोनोंकी चार आँखे हुई=એક એકની નજર મળી

दुत्कार दिया=તુચ્છકારી દીધો

भगाना=નસાડવું

પાઠ. ૧૨

चचेरे भाई=કાકાનો દીકરો

तीर चलाया=તીર માર્યું

गिर पडा=પડી ગયો

अधमरे=અધમુઆ

उठा लिया=ઉંચકી લીધો

घाव=ઘા

निर्दोषी=નિરપરાધી

निपटाना=નિકાલ કરવો

सभाकी गई=સભા ભરવામાં આવી

मानली=સ્વિકારી, માની લીધી

अच्छा हो जाने पर=સાજો થયા પછી

પાઠ. ૧૩

विपत्ति=આફત, દુખ

परीक्षाकસોટી

आदमी=માણુસ

सहायता=મદદ

सामना हो गया=સામું મળ્યું

दौड कर=દોડીને

साँस रोककर=શ્વાસ રૂંધીને

मरे हुये के समान=મુડદાની માફક

मरा हुआ जान=મરેલો સમજીને

साथी=સોબતી

बारवार=વારંવાર
मैं क्या कहूं=હું શું કહું
एकआध=એકાદી
बिपानि बराबर सुख नहि जो थोडे दिन होय =દુખ જો થોડા દીવસનું હોય તો તેના જેવું સુખ નથી
इष्ट मित्र अरु बन्धु जितजानि पडे सबकोय=(કારણ તે વખતે) જેટલા ઇષ્ટ મિત્ર અને ભાંડુ હોય તેની પરીક્ષા થાય છે

पाठ. १४

भेडिया=વરૂ
पाया जाता है=મળી આવે છે
सूरत=આકાર
मिलती जुलती=મળતી
भूरो=તપખીરીઓ

घने=ઘીચ
पैने=અણીદાર
झबरी=ગુચ્છાદાર
खडे=ઉભા
नौकीली=અણીવાળી
मांस खाने वाले जीवों=માંસાહારી પ્રાણીઓ
भिटेमें=બોડમાં
खोज=શોધ
चोट करना=તલપ મારવી
पाल लेते हैं=પાળે છે
यतीमखाना=અનાથાલય અનાથાશ્રમ
मिलाथा=મળ્યો હતો

पाठ. १५

सारस=એક જાતનું પક્ષી
हड्डी=હાડકું
अटक गई=અટકી પડ્યું
खॉसा=ઉધરસ ખાધી

खखारा=ખોંખારો કર્યો
धर्म=ફરજ
निबाहो=નિભાવો, બજાવો
जानपर आ बनी है=જીવ ઉપર
આવી પડયુ છે
चोंचसे=ચાંચથી
जो माँगोगे=જે માગશો તે
दूँगा=આપીશ
खींचली=ખીંછી કાઢયું
शिकार करके=મારીને
શિકાર કરીને
पास जा=પાસે જઇને
सुध दिलाकर=સ્મરણ કરાવીને,
યાદ દેવડાવીને
तूने=તેં
छोड दिया=મૂકી દીધું, જવા
દીધું

पाठ. १६

भेडका बच्चा=ઘેટાનુ બચ્ચું
खडा पानी पी रहाथा=ઉભું
ઉભુ પાણી પીતું હતું
वहाव=વહેણુ
दोष लगाकर=વાંક કાઢીને
प्यासे मरते है=તરશે મરીએ
છીએ
डरावनी=બીહામણી
घुडकी=ધમકી
काँप उठा=ધ્રુજવા માંડયો
गिड गिडाकर=કરગરીને
बकवादी=બોલકણું
छ महीने हुये=છ માસ ઉપર
हूआभी नही हूं=થયું પણ નથી
किसने=કેણે, કોણે
पैदा हुआ=જનમ્યું
दबोच लिया=દબાવી દીધું
फाडकर=ફાડીને, ચીરીને

પાઠ. ૧૭

पूरब=પૂર્વ
पच्छिम=પશ્ચિમ
दक्खिन=દક્ષિણ
जिधरसे=જ્યાંથી
निकलता है=ઉગે છે
दाहिने=જમણે
बाँये=ડાબે
पीठ पीछे=વાંસા પાછળ
बीचमें=વચમાં
आग्नेय=અગ્ની ખૂણો
यंत्र=સંચો
आपसे आप=આપો આપ, એની મેળે
मेरनिर्स कम्पस्=ખલાસીઓનું હોકાયંત્ર
कुतुबनुमा=હોકાયંત્ર
दिया हुआ है=આપેલું છે
सुई=સોય, કાંટો
घूमाकर=ફેરવીને
रक्खी जाय=મૂકવામાં આવે
सिरेपर=ટોચપર
त्रिशुलसा=ત્રીશુળ જેવું
धोखा=ભૂલ દગો,

પાઠ. ૧૮

हिन्दुस्तानियों=હીન્દુઓ
दिन गिना जाता है=દીવસ ગણવામાં આવે છે
बारह बजेसे=બાર વાગેથી
चौबीस घंटे=ચોવીસ કલાક
हफ्तेमें=અઠવાડીઆમાં
बिहफै=ગુરૂવાર
सनीचर=શનીવાર
इतवार=રવીવાર
भौमवार=મંગળવાર
आदित्यवार=રવિવાર
बृस्हपति=ગુરૂવાર

चैत=ચૈત્ર
भादों=ભાદરવો
कुंआर=આશ્વિન, આશો
अगहन=માગશર
पुस=પોષ
असोज=આશો મહિનો
माघ=માહ મહિનો
अंतर=ફેર
इकतीस=એકત્રીશ. ૩૧

પાઠ. ૧૯

गंगोत्री=હિમાલયનું એક શિખર જેમાંથી ગંગાજી નીકળે છે
वसे होंगे=એવા હસે
कमसे कम=ઓછામાં ઓછા
स्नान करना=નહાવું
जिन्होंने=જેઓએ
स्थान=ઠેકાણું
निकास=મૂળ
कोस=ગાઉ
ढका हुआ है=ઢંકાયેલો છે
आध=અડધો
चौडी=પહોળી
कई=કેટલાએક
सरकता है=ખસે છે
चट्टान=ભેખડ
भारी=મોટી, જંગી
खडु=ખડક
गोमुख=ગંગાજીનું મુખ
संगम=મેળાપ
बही है=વહી છે
तेरह=તેર (૧૩)
मील=માઇલ
तीर्थस्थान=જાત્રાનું ઠેકાણું
हरसाल=દર વર્ષે
भारी मेला=મોટો મેળો
यहींसे=ત્યાંથી
नहर निकाली है=નહેર કાઢી છે

પાઠ. ૨૦

चिमगादर=ચાંબાચીડી

अलग=છેટું આઘું

हमन इनमेंके नउनमेंके=અમે આમાંનાએ નહિ તેમાંનાએ નહિ

सोचताथा=વિચાર કરતું હતું

जीत होगी=જીત થશે

उसीमें=તેમાં

जा मिलूंगा=જઈ મળીશ

तुम्हींमेसे हूं=તમારા માનું છું

गिनती=ગણત્રી

चिडिया=પક્ષીઓ

पर=પાંખો

साथ=સંગ

निराश=ના ઉમેદ

बसेरा लेते है=આરામ લે છે

मुंह छिपाये=મોઢું સંતાડીને

પાઠ. ૨૧

राजा पुरु=પોરસ રાજા

मक दूनिया=મેસીડોનીઆ (એક દેશ છે)

ईसामसीह=ઇસુખ્રીસ્ત

हकीम=પંડિત, ફિલસુફ

लडकपन=બચપણ

मुझसे बढकर=મારાથી ચઢીઆતો

फारिस=ઇરાન

आदि=વગેરે

सहजमे=સહેલાઇથી

परिवार=કુટુંબ

भलमंसी=ભલમન સાઇ

बर्तावकिया=વર્ત્યો

उन्तीस=ઓગણત્રીશ (૨૯)

अवस्था=ઉમર

चढ आया=ચઢી આવ્યો

बेरोकटोक=અટકાવ વિના

सेना=ફોજ, લશ્કર

आभिडा=સામો થયો

खेत=રણક્ષેત્ર, લડાઇનું મેદાન

हटा=ખસ્યો

अंततक=છેવટ સુધી

अकेला डटा रहा=એકલો ટકી રહ્યો

वीरता=બહાદુરી

बेघडक=નિડરપણે

फेर दिया=પાછું આપ્યું

ज्वर=તાવ

तैंतीस=તેત્રીસ (૩૩)

પાઠ. ૨૨

तोता=પોપટ

हरा=લીલો

मोटी=જાડી

टेढी=વાંકી

हर पंजेमें=દરેક પંજામાં

कडेसे कडे=કઠણમાં કઠણ

अखरोट=અખોડ

घोंसला=માળો

किसानों=ખેડુતો

चौकसी=સંભાળ

मटिया मेट करदेता है=સાફ કરી નાંખે છે, નાશકરી નાંખે છે

काटता है=કરડે છે

अज्ञान=અજાણ્યો

शील=શરમ

तोता चश्म=નિમકહરામ, નિર્લજ

પાઠ. ૨૩

आपसकी फूट=માંહોમાંહેનો કુસંપ

मालदार=પૈસાવાળો

धन दौलत=માલમતા પૈસો ટકો

सारा माल असबाब=બધો સરસામાન

बाँटना चाहा=વહેંચવા ઇચ્છયું

बखेडा=કજીઆ

बँटवारा=વહેંચણી

जानकार=પ્રખ્યાત નામીચા

सारा हाल=બધી હકિકત

दो बराबर हिस्से=બે સરખા ભાગ

गहना पाता=ઘરેણાં ગાંઠાં

जान गई=જીવ ગયા

टहलुई=ચાકરડી

टूकडे=કકડા

खेतमें उपजे सब कोइ खाय=(ફૂટ) ખેતરમાં પેદા થાય તો બધા ખાય

फूट=(એક જાતનુ ફળ)

घरमे होय तो घर वह जाय=(ફુટ) ઘરમાં હોયતો ઘરનો નાશ થાય

फूट=(કુસપ)

પાઠ ૨૪

बिना विचारे=વગર વિચારે

पछताव.=પસ્તાવો

नेवला=નોળીઓ

लडकेके समान प्यार करतेथे=છોકરાની માફક ચાહતો હતો

सूलाकर=સુવાડીને

बचाये रहना=સંભાળજો

सुने घरमें=સુના ઘરમાં

सोता=ઉંઘતો સુતેલો

झपटा=તલપ મારી તૂટી પડયો

लौटी=પાછી આવી

करतब=કૃત્ય, કામ

द्वार=બારણું

सना हुआ=ખરડાયેલું

रोने लगा=રોવા માંડો

पटक दिया=ફેંકી દીધો

भीतर=અંદર

सोच=દિલગીરી

पीटने लगी=કૂટવા માંડી
विगारे=બગાડે
हंसाय होत=હાંસી થાય, મશ્કરી થાય

પાઠ. ૨૫

कोहनुर हीरा=કોહીનુર હીરો
अनमोल=અમુલ્ય
गोल कुंडा=ગોવળ કુંડા
किसी खानसे=કોઇ ખાણમાંથી
पाया=મળ્યો
छीन लिया=પડાવી લીધો
हराया=હરાવ્યો
भेट दिया=ભેટ (બક્ષીસ) કર્યો
अधिकारमें आया=કાબુમાં આવ્યો
निकासीकी=ઉપજની, રવાનગીની
हाथ लगा=હાથમાં આવ્યો, મળ્યો
मृत्यु=મોત
इंग्लेंडेश्वर=ઇંગ્લાંડના મહારાજા
दाम=કિંમત
आँका जाता है=આંકવામાં આવે છે, અંકાટ છે

પાઠ. ૨૬

बदन=શરીર
गठीला=ગાંઠડી જેવું, બાંધી દડીનું
टाँगे=પગ
पतली=પાતળા
सुम=ખરીઓ
चिरवां=ચીરેલા, ફાટવાળી
कड़ी धरती=કઠણ જમીન
घिस जाते है=ઘસાઇ જાય છે
नाल बांधे जाते है=નાળો (એડીઓ) જડવામાં આવે છે
अयाल=ચોટલી, કેશવાળી
थान=ઠેકાણું, ઘોડશાળ
मालिक=ધણી
सधालो=કેળવો, શીખવો
सवारी देता है=સ્વારીમાં કામ આવે છે

बोझ=ભાર
निडर=નિર્ભય, બીક વિનાનો
गोलों=ગોળા
झिझकता=અડકતો. ચમકતો
सुरंग=રાતા રંગનો ઘોડો
कुम्मैत=રતાશ પડતો કાળો
नुकरा=રોઝના રંગનો
मुश्की=કાળો ઘોડો (કસ્તુરી રં-
ગનો)
अबलक=કાબરચીતરો
सब्जा=ઘોડાની જાત છે
खेतों=પેદાશની જગ્યા
बालोतरा=બાલોતરનો ઘોડો
भोटिया=ભુતાનનો ઘોડો
तुर्की=તુર્કસ્તાનનો ઘોડો
ताजी=અરબી ઘોડો
अरबवाले=અરબ લોક
बच्चेकी तरह=છોકરાની માફક
वैसेही=તેજ પ્રમાણે
चाबुक=કોરડો
छूआते=અડકાડતા, મારતા

अफसर=અમલદાર
मिलने आया=મળવા આવ્યો
रीझ गये=ખુશી થયા
बढते बढते=વધતાં વધતાં
लगा दिये=કિંમત વધારી
डाँवाडोल हुआ=ડગુમગુ થયુ
ऊभिर आया=માહું લાવ્યુ
चल दिया=ચાલ્યો ગયો

પાઠ. ૨૭

नारियलका पेड=નાળીએરનુ ઝાડ
टापु=બેટ
हिस्सांमें=ભાગોમાં
फलता है=ફળે છે
सूरतमें=આકારમાં, દેખાવમાં
ढंगका=ડોળમાં, ગુણમાં
निराला=જુદું.
किसी न किसी काममें=કોઇને
કોઇ કામમાં

कलियां=કળીઓ
तरकारी=શાક
माला=હાર, માળા
चीनी=ખાંડ
सिरका=સરકો
गिरी=ગરભ, ટોપરૂં
सिंहाली=સિંહલ દ્વીપનાં લોક
चावसे=પ્રેમથી, ખુશીથી
जलाते हैं=બાળે છે
जटा=છોતા
रास्सियां=દોરડાં
चटाईयां=સાદડીઓ
महीन=બારીક, ઝીણાં
कुट कर=ખાંડીને, કુટીને
गद्दोंमें=ગાદલાંમાં
रुईकी जगह=રૂને ઠેકાણે
खोल=કાચલી
हुक्के=હોકા
प्याले=પવાલાં
पत्तियाँ=પાંદડાં

टोकरियां=ટોપલીઓ
सज्जी=સાજીખાર
कडियां=પીઢીઆં
तख्ते=પાટીઆં
दरवाजे=બારણાં
खिडकियां=બારીઓ
कूर्सी=ખુરસી
संदूक=પેટી
तनेकी=થડની
डोंगियां=નાની હોડીઓ
जीवन=ગુજરાન

પાઠ. ૨૮

मेलके लाभ=સંપના ફાયદા
प्यारसे रहना=હળી મળીને રહેવું, હેત રાખવું
जी दुखे=જીવ દુખાય, ખોટું લાગે
अपराध=વાંક

क्षमा=માફી

मनमें न रखना=ભુલી જવું, મનમાં ન રાખવું

किनारे=કાંઠે

मिली हुई=લગોલગ, અડીને

सँकरी=સાંકડી

पग डंडी=સેંદો, પગથી, પગ દઇ જવાય તેટલોજ રસ્તો

बराबर आये=સામસામા આવ્યા

कठिनाई=મુશ્કેલી

मुडकर=વળીને

खटका=ભય, બીક

फिसला=ખસી ગયો

फँसेथे=ફસાયા હતા

छुटकारा हुआ=છૂટયા

पैर रखकर=પગ મૂકીને

राह साफ हो गई=રસ્તો ખુલ્લો થઇ ગયો

बेखटके=નિડરપણે

दोनोंने=બન્નેએ

પાઠ. ૨૯

विश्वासघात=દગલબાજી, કૃતઘ્નતા

न्यायी=વ્યાજબી ઇનસાફકરનારો

मंत्री=દિવાન, વજીર

अकेलेमें=એકાંતમાં

गद्दीसे=ગાદી ઉપરથી

जिस तरह हो सके=બની શકે તેવી રીતે

रोकदो=અટકાવો

भेद=મર્મ, છુપી વાત

शपथ खा कर=સોગન ખાઇને

प्राण क्यों न चले जायें=જીવ કેમ ન જતો રહે

अवसर=તક, વખત

कपटी=દગાખોર

सचेत रहो=સાવધ રહો

धन्यवाद दिया=શાબાશી આપી

राज पातेही=રાજ્ય મળતાંજ

आज्ञादी=હુકમ કર્યો

तुझपर=તારા ઉપર

खोलता है=ઉઘાડો પાડે છે
हलका दंड=ઓછી શિક્ષા
सुधि दिलाई=સ્મરણ કરાવ્યું, યાદ દેવડાવી
चढवा दिया=ચઢાવી દીધો
पेसीहि दशा=આવાજ હાલ

પાઠ. ૩૦

कुत्तेकी स्वामि भक्ति=કુતરાનો ધણી પ્રત્યેનો સાચો પ્રેમ
भलेके लिये=ફાયદા માટે
व्योपारी=વેપારી
प्यार करताथा=ચહાતો હતો, હેત રાખતો હતો
धन इकट्ठा कर लिया=પૈસો ભેગો કર્યો
कई कोस चलकर=કેટલાક ગાઉ ગયા પછી
ठहरा=મુકામ કર્યો, ઉતર્યો
थोली=કોથળી
उठाना=ઉચકવું
लानेके लिये=લાવવા માટે
उससे न उठी=તેનાથી ઉપડી નહિ
जतानेके लिये=દેખાડવા માટે, ચેતાવવાને
लाचार=નિરૂપાય
काट खाया=બચકું ભર્યું, કરડયો
सोदागर=વેપારી
बावला हो गया है=હડખાયો થયો છે
लोहु लुहान=લોહી લવાથ
याद आई=સાંભરી આવી
खोजमें=શોધમાં
चिह्न=નિશાન
ताक रहा है=તાકી રહ્યો છે
हिलाने लगा=હલાવવા માંડયો
मोतने उसे आघेरा=તેનુ મોત આવી પહોંચ્યું
पालने वाले=પાલણ કરનાર
सेवा=ચાકરી

પાઠ ૩૧

लालचसे हानि=લોભથી નુકશાન

बाघ=વાઘ

तालमें नहा=તળાવમાં નહાઇને

कुश लेकर=દર્ભ લઇને

कंगाल=ગરીબ

आ निकला=આવી ચઢયો

ठिठक रहा=અચકાઇને ઉભો રહ્યો

डरा हुआ=બીધેલો

पुण्य करना=દાન આપવું

भाग जागे देख पडते हैं=નશીબ ખુલ્યા લાગે છે

शंका=વહેમ

उचित नहीं=યોગ્ય નથી

बिना कष्ट=દુખ વિના

दिखाओ=દેખાડો

पसार कर=લાંબો કરીને

लालच समाया=લોભ થયો

उद्धार चाहता हूं=છુટવા ઇચ્છું છું

घूसा=પેઠો

धीरे धीरे उधर आया=ધીમે ધીમે તે તરફ ગયો

गर्दन दबाली=ગળું દબાવી દીધું

बातोंमें आ गया=વાતોમાં ફસાઇ પડયો

सोच विचार=ફિકર ચિંતા

बिना सोचे समझे=સમજ્યા કર્યા વિના

बचा रहे=વેગળો રહે, છેટો રહે

પાઠ ૩૨.

अनजान=અજાણ્યો

साथ करनेसे=દોસ્તી કરવાથી

भागीरथी=ગંગાજી

पाकरका पेड=ઉંબરાનું ઝાડ

कोल=બખોલ, પોલાણ

अंधा=આંધળો

चिडियाँ=પક્ષી
चुगामेंसे=ચારામાંથી
रखवाली=ચોકી
लालसा=લાલચ
बिलाव=બિલાડી
चिल्लाने लगे=ચીસો પાડવા માંડયાં
दूर भाग=આઘો જતો રહે
मार डालूँगा=મારી નાંખીશ
बडाई=વખાણ
खेद=દિલગીરી
महात्मा=મોટા પુરૂષ
रुचि होती है=ભાવે છે
गंगा स्नान करता हूँ=ગંગાજીમાં નહાઉ છું
सागपात=ભાજી પાલો
बीते=વીતી ગયા પછી
घोंसलोंसे=માળામાંથી
इधर उधर ढूँढता=આમ તેમ ખોળતાં
लंबा हुआ=નાશી ગયો
इसीने खाया है=તેજ ખાઇ ગયું છે
फल=સાર
बिना जाने बुझे=ઓળખ્યા કર્યા વિના
न ठहराना चाहिये=રાખવો ન જોઇએ
हानि होती है=નુકસાન થાય છે

પાઠ. ૩૩

जिसपर हम बसते हैं=જેના ઉપર અમે વસીએ છીએ
छिलका=છોડું, છોતરૂં
दाने=દાણા
जहाज=વહાણ
एकही सीधमें=સીધાને સીધાં
बिना मूडे=વળ્યા સિવાય
स्थल=જમીન
तीन भाग जल=ત્રણ ભાગ પાણી

हरे खेत=લીલાં ખેતરો

लह ल.ाते हैं=લહેરાં મારી રહ્યાં છે, ફાલી રહ્યાં છે

बिछौने=પથારીઓ

बिछे हैं=પાથરેલાં છે

बाग लगे है=બાગ ઉગ્યા છે

लहराती है=લહેરો મારે છે

गहरे=ઉંડા

लंबा चौडा=લાંબો પહોળ

बस्ती=વસ્તી

उजाड=વેરાન

बालू=રેતી

चोटियाँ=શિખરો

आसमानसे बातें करती है=આ-કાશ જેટલા ઉંચાં હોય છે.

आग फूंकी जाती है=આગ આગ બળે છે

झुलसा जाते है=બળી જાય છે

ठिठूरे जाते है=ઠુંઠવાઇ જાય છે, અકડાઇ જાય છે

जाडा=શરદી, શિયાળો

हाल=હકિકત

પાઠ. ૩૪

बुराईका फल बुरा है=નઠારાનું (પરિણામ) ફળ નઠારૂં છું

चोट आई=વાગ્યું

बिमार पडा=માંદો થયો

जगलके=વનના

जीवजंतू=પ્રાણીઓ

उसे देखने आये=તેને જોવા આવ્યા

सताये=પજવે

लोमडी=લોંકડી

सारी प्रजा=બધી રૈયત

देखा जायगा=જોઇ લઇશું

झट=જલદી

दंडवत=પ્રણામ

कठिनाईसे=મુશ્કેલીથી

जाँची हुई=અજમાવેલી

सेवकों=ચાકરો
भेडियेका गुर्दा=વરૂનું કાળજું
पीसकर=વાટીને
लेप किया जाय=લેપ કરવામાં આવે
जुड जाय=જોડાઇ જાય
ड्योढी=ડેવડી
खने=ખોદે
कुप=કુવો

પાઠ. ૩૫

बनमें=જંગલમાં
इकट्टा हुऐ=ભેગાં થયાં
विनयसे=નમ્રતાથી
भोजन=જમણ
भेज दिया करें=મોકલ્યા કરીએ
उठाना पडे=વેઠવું પડે
मानलिया=કબુલ કર્યું
बारी बारसे=વારી પ્રમાણે
खरहा=સસલું
सोचा=વિચાર્યું
निस्सन्देह=બેશક
वंश=કુટુંબ
मिट जायगा=નાશ થશે
जीतेजी=જીવતાં જીવતાંજ
ठान=નિશ્ચય કરી
आपहीसा=આપના જેવોજ
रोक लिया=અટકાવ્યો
पिछले पांव लौटा आता हूँ=પાછે પગે પાછો આવું છુ
उसे बिना मारे=તેને માર્યા વિના
पनघट=પાણી ભરવાનો કાઠો જળઘાટ
झाँका=ડોકીયું કર્યું, જોયું
डूबकर=ડુબીને
खबर दी=જણાવ્યું
दूर कर आयाहूँ=મટાડી આવ્યોછું
सराहनाकी=તારીફ કરી, વખાણ કર્યાં

પાઠ. ૩૬

पढने जाया करताथा=ભણવા જતો હતો

चुरा लाया=ચોરી લાવ્યો

आम ले दिये=કેરીઓ લઇ આપી

बान=ટેવ

फूट फूट कर=પોકેપોક મૂકીને

आज्ञा माँगी=રજા માગી

बहाना=ઢોંગ

कुतुर लिया=કરડી ખાધો

दूर भागी=છેટે નાશી ગઈ

धिक्कारने लगा=ધિક્કારવા માંડયો, ફિટકાર કરવા લાગ્યા

वृथा=નકામો

इसीके कारण=તેનેજ લીધે

अच्छे ढगमें डालती=સારે રસ્તે ચઢાવતી

मेरी जान क्यों जाती=મારો જીવ શા માટે જાત

जिस ओर=જે બાજુએ

झुक जाती है=વળી જાય છે

नही मुडता=વળતું નથી

बचपन=નાનપણ

लत=ટેવ, આદત

પાઠ. ૩૭

आग का गोला=અગ્નિનો ગોળો

तेरह लाख गुना=તેર લાખ ગણો

दूरी=અંતર

साढे नौ=સાડા નવ

कुपढ=અભણ

कलि=ધરી

हट जानेसे=ખસી જવાથી

आधी दुनियामें=અડધી પૃથ્વી પર

भाफ=વરાળ

सालमें=વરસમાં

बादल=વાદળાં

पानी बरसता है=વરસાદ પડે છે

પાઠ. ૩૮

प्रसन्न करना=ખુશ કરવું
ओढना बिछौना=ઓઢવા પાથરવાનુ
लादे=લાદીને, મૂકીને
पाँवर जा रहे थे=પગે હીંડતા જતા હતા
पागल=મુર્ખ, ગાંડા
पैरों जाते हैं=પગે હીડે છે
निर्दयी=ઘાતકી, દયાહીન
घसिटता है=ઘસડે છે
सवार कर दिया=બેસાડયો
कपूत=ખરાબ છોકરો
पैदल चलता है=પગે ચાલે છે
हट्टा कट्टा=હષ્ટ પુષ્ટ
मँगनीका=માગીને લાવેલું
लदे हैं=લાદેલા છે, ચઢી બેઠા છે
बेचारे=બિચારા

—

પાઠ. ૩૯

सीधा=સરળ
शिखाया जाता है=શિખવવામાં આવે છે
नकेल=નાથ
नहीं घँसता=પેશી જતો નથી
पपोटे=પોપચાં
ओठ=હોઠ
झाडियों=જાળાં
पीठ पर=પીઠ ઉપર
कौहान=ઢેકો
छिद्रे=આછા
नथुने=નસકોરાં
रस्सी=દોરી
पानीके सोते=પાણીનાં ઝરણુ
चट्टानों=છાટો
लोटपोट=લોથપોથ
कितनेही दिनतक=કેટલાક દિવસ સુધી

निश्चिन्त=બે ફિકર
गीत=ગાયન

પાઠ. ૪૦

भले चंगे=તન્દુરસ્ત
फीके पड जाते हैं=નકામાં (મોળા) થઇ જાય છે
यहांतक कि=એટલે સુધી કે
जीना तक=જીવવું પણ
सील=ભેજ, શરદી
पटाव=સપાટી
बिगडी हवा=ખરાબ હવા
कोठारियाँ=ઓરડીઓ;
उजाला=અજવાળું
लीप पोत कर=લીંપી ગુંપીને
कूडा=ચકરો
मेला=ગંદુ
बीमारियाँ=રોગ
पैदा होना=ઉત્પન્ન થવું
सफाई=સ્વચ્છતા
मोहरी=ખાળ
पायखाने=જાજરૂ
धुलवाना=ધોવરાવવાં
अलग=જુદા
अवगुन करे=નુકસાન કરે
भीगे=પલળેલાં
पहिनना=પહેરવું
तडके=સવારમાં વહેલા
आरोग्यता=તન્દુરસ્તી

પાઠ. ૪૧

गर्दन मिलाती है=ગળું જોડે છે
दायें या बाँये=જમણો ને ડાબો
कनपटी=લમણો
भौंहें=ભમર
पलकें=પાંપણો
नथुने=નસકોરાં
सुगंध=ખુશબો

दुर्गंध=બદબો
मुँह=મોઢું
खापडी=ખોપરી
जुडी है=જોડાયેલી છે
कंधो=ખભા
हँसली=હાંસડી
पसली=પાંસળી
रीढ=કરોડ
पेडू=પેડુ
भँवरी=ભમરી
तोंदी=ડુંટી
बाहें=હાથ
जोड=સાંધો
कोहनी=કોણી
गट्टा=કાંડું
कलाई=કાંડુ
घुटनाઢીંચણ
पिंडली=પીંડી
टखना=ઘુંટી

પાઠ. ૪૨

विनयके दोहे=વિનયના દોહા
प्रातहि=સવારમાં
उठिके=ઉઠીને
नित्त नित्त=હમેશાં
ध्यान=સ્મરણ
याते=જેથી
अरु=અને
सतज्ञान=સારૂ જ્ઞાન
काहूते=કોઇને
कबहुँ=કદી
मनुज=માણસ
हृदयमें=દીલમાં
छेदत है=ઘા કરે છે
जिमि=જેમ
वान=બાણુ, તીર
पढिवेमें=ભણુવામાં
नागा करिये=ગેર હાજર રહીએ
कूपढ=અભણુ
माँगत फिर हिं=માગતા ફરે છે

सहहिं=ખમે છે, વેઠે છે

निरादर=અપમાન

यदपि=તો પણ

वित्त=ધન

फंदमें=જાળમાં

पावहिं=પામે છે

अमित्त=અત્યન્ત, ઘથી (માપ ન થઇ શકે તેટલી)

लखि=જોઇને

शूक=પોપટ

सारिका=મેનાં

पितु मातु=માબાપ

सुत=છોકરા

समनेह=સરખું હેત

सपुत=સારો છોકરો

कुसुत=નઠારો છોકરો

जरै=બળે

देह=શરીર

इर्षा=અદેખાઇ

परहित्त=પારકાનું ભલું

शीतलता=ઠંડક

ईश=પ્રભુ

चराचर=સ્થાવર જંગમ (હાલી ચાલી શકે તેવાં અને ન હાલી શકે તેવાં)

दुर्जन=ખરાબ માણસ

समता=બરોબરી

तासुकी=તેની

मुल=મૂળ, જડ

प्रतीति=ભરોસો, ઇતબાર

भूल=ભૂલીને, ચૂકીને

પાઠ. ૪૩

पापकरम=નઠારાં કામ

यातना=સખત પીડા

निश्चयकरि=નક્કી

सबै=બધા

है=હોય છે, થાય છે

जाके आधिन=જેને તાબે
शूल=પીડા
दोष=દુર્ગુણ
सोई अहै=તેજ છે
दीन जन=ગરીબ માણસ
पराई आश=પારકી આશા
पढिबो=ભણવું
पंडित=વિદ્વાન
सो न कहाय=તે ન કહેવાય
जाते=જેનાથી
चहतु है=ચહાય છે
सन्मान=સત્કાર
द्रव्य=પૈસો
सीखैं=ભણે
इन्हतें=તેમની પાસેથી
दुजो=બીજો
अद्भुत=અજાયબ
श्रम=મહેનત
लहनका=મેળવવા માટે
सुलभ=સહેલો
जाके बश=જેને તાબે
घरको=ઘરનું, પોતાની પાસેનું
बैठे खोय=ખોઇ બેસે છે

પાઠ ૪૪

रिपुता=વેર, દુશ્મનાવટ
मीत=મિત્ર, ભાઇબંધ
प्रफूलित=ખુશ, આનંદમાં
रिपु=દુશ્મન
भीत=બીક
जौनसे=જે દેશમાં
नृप=રાજા
चतुरनकी=ડાહ્યાની
सूचाल=સારી હાલ
नरलह=માણસ પામે છે
प्रभू चित बास=પરમાત્માના હૃદયમાં વાસ
ताते=તેથી
किरती=યશ
लहै=પામે છે

पुरेपद=પૂર્ણપદવી, પરંપદ, મોક્ષ
आस=આશા, ઉમેદ
विद्या बल विना=વિદ્યારૂપી બળ સિવાય
कियो चहै=કરવા ઇચ્છે
परबन्ध=બંદોબસ્ત
आपत्ति=સંકટ
कुबाट=ખરાબ રસ્તો
अंध=આંધળો
अरम्भे=શરૂ કરે
लाज=શરમ
शपथ खाय=સોગન ખાય
चिकनी चुपडी=રમુજી, મીઠી મીઠી
बाचि रहो=સાવધ રહો
घात=ઘા
प्रथमहि=પહેલાં
ढुंढो=શોધો
हेत=હેતુ, સબંધ
फिर=પછી
उत्तर=જવાબ

भल बूझो जाय=સારી રીતે સમજાય
बिन बूझो=સમજ્યા વિના
सूग्गो=પોપટ
यहि विधि=એવી રીતે
राखो चेत=સાવધ રહો
मिलैं=મળે
औरके साथ=બીજાઓની સાથે
वे भोगत है=તેઓ ભોગવે છે
परि=પડીને
बैरीके हाथ=દુશ્મનના કબજામાં
पालौ=પાલણ કરો
पदपाय=પદવી મેળવીને
परलोकमें=પરલોકમાં
परनिन्दा=પારકી બુરાઇ
बडाई देते=વખાણ કરે છે
पुर=પુર, બહુ
मत भुलो=ભૂલશો નહિ
यापै=તેના ઉપર
कहुक=કદી

જાહેર ખબર.

મી. અંબારૂ કૃત નીચે પ્રમાણે બુકો અમારે ત્યાંથી ગ ણાંમતે અગર વી. પી. થી મોકલવામા આવશે. ખાનગી ખ કરનારને તે ઉપર સારૂ કમીશન આપવામાં આવશે.

હીંદી ગ્રામર તથા શિક્ષાવળી ભા. ૧ ના ગુજરાતી શબ્દાર્થ	... ...	૦—૨—૦
હીંદી શિક્ષાવલી ભા. ૨ ના ગુજરાતી શબ્દાર્થ	...	૦—૧—૬
સદર ભા. ૩ ના ગુજરાતી શબ્દાર્થ	...	૦—૧—૦

આ ઉપરાંત અંગ્રેજી અને ગુજરાતી સ્કુલોમાં ચાલતી તમામ ચોપડીઓ અમારે ત્યાંથી મોટા જથ્થામાં મળી શકશે

ડાહ્યાલાલ ચંદુલાલની કંપની.

બુકસેલર્સ.

પાટણ.